

Americké centrum SE

Geopolitická pozice

- dlouhodobě příznivé geograficko-ekonomické podmínky
- dostatek materiálních zdrojů
- příliv kvalifikované a dynamické pracovní síly
- rozsáhlý trh
- od počátku kapitalistické výrobní vztahy
- těžily a těží ze svého kontinentálního postavení
- výjimečná vědecko-výzkumná základna

Na počátku 50.let představují 1/3 HDP, 60% světové průmyslové výroby, 16% světového exportu.

Hospodářská politika USA: snaha o zajištění pokračování vnitřní dynamiky rozvoje nastartovaného válkou a zároveň obhájení výsadního světového postavení.

Do počátku 30.let USA příkladem klasické liberální ekonomiky.
V průběhu války a po ní se prosazuje keynesiánská HP.

50. a 60. léta

Specifický problém **nedostatečné vnitřní poptávky** v relaci k obrovskému výrobnímu potenciálu válkou nastartované a nepostižené ekonomiky.

Navzdory přijatelnému tempu růstu – 3,9% - vznikly na počátku 60.let obavy, zda toto tempo obstojí ve srovnání s ostatními RTE i CPE. Také míra růstu NIZ byla vyšší.

Politika programu „New Economics“ (**Kenedyho administrativa**) – cíl dosáhnout „**potenciálního růstu**“.

Zároveň potřeba strukturálních změn – zaostávání v dynamice za JAP a GER – výdaje na výzkum a rekvalifikace pracovní síly.

V období 60.let dosažení růstu 4,3% (maximum) – náklady růstové politiky jsou však významné.

Deficit státního rozpočtu je považován za důležitý ekonomický nástroj – navíc stimul Vietnamské války - nadměrné stimuly způsobují přehřátí ekonomiky a konjunktury – nastartována je **inflace**.

70. a 80. léta

Základní **úkol HP**: zastavení rostoucí inflace prostřednictvím zpomalení růstové dynamiky (gradualistická politika).

Nixonova administrativa používá monetární restrikce – cíl eliminovat inflaci se nepodařilo splnit, dostavuje se naopak růstová stagnace: nový jev - stagflace.

Průměrný růst v 70.letech 2,6%.

HP má vnitřně rozpornou podobu: - střídání keynesiánské stimulace růstu s jeho omezováním ve snaze zpomalit inflaci. Tlak na potřebné strukturální změny není dostatečný.

Administrativa Cartera (2. pol. 70.let) provedla dílčí reformy (snížení daní, omezení přerozdělování), ale až další vzednutí inflace v roce 1979 si vynutilo razantní restriktivní politiku.

Reaganova administrativa učinila z USA v 80.letech typického reprezentanta **neokonzervatismu** (v HP). Zásady: podnikatelská svoboda, volný trh; přirozená schopnost ekonomiky vytvářet dlouhodobě rovnováhu; minimalizace zásahů státu; posílení monetární politiky – potlačení politiky fiskální.

Reaganův plán: snížení daní, rozpočtové škrty a měnová restrikce

1) fáze 1981-82: **peněžní restrikce** (snížení inflace z 13,5% na 3%) ale zároveň pokles HDP (-2,5%)

2) fáze 1983: **daňové úlevy nenaplňují očekávání** – tehdejší oživení dílem spotřebitelské poptávky a rostoucího přílivu zahraničního kapitálu (lákán vysokými úrokovými měrami – důsledek měnové restrikce). Nicméně konjunktura 80.let – solidní tempo růstu 2,6%.

3) Fáze 1984-85: pokles daňových výnosů **není doprovázen dostatečnými škrty** – prohloubení deficitu rozpočtu (z 2% na 5,6%HNP) a růst vnitřní zadluženosti.

4) „Fáze“: dochází ke korekci neokonzervativní politiky, 1986 - neutrální daňová reforma a růst výdajů (vojenské výdaje).

Za administrativy prezidenta **Bushe** navíc končí konjunktura 80.let a administrativa sahá po Reaganem odmítané poptávkové stimulaci. Výsledek **dvojitý deficit**: deficitní obchodní bilance i veřejné rozpočty.

90. léta

Na začátku 90.let zasáhla USA jako první rozvinutou zemi recese. Oproti 80.letům nebyla problémem inflace, ale ekonomická stagnace a chronická nezaměstnanost.

Clintonova administrativa: vyhlášení nové HP

- větší míra státního vlivu
- snaha syntetizovat úspěšné prvky předchozích HP
- blíže k neokeynesiánskému modelu, avšak pozornost nabídkové straně a obezřetnost k problému inflace

Cíle HP: obnova a posílení růstu, - snížení nezaměstnanosti, - pak pokračování v restrukturalizaci ekonomiky (zvyšování efektivnosti).

Prostředky: podpora rozvoje lidského kapitálu – snaha získat více mobilní pracovní sílu, podpora infrastruktury a vědeckého výzkumu, růst daní a zároveň výdajové úspory.

Inflace v 90.letech pod kontrolou (do 3%), růst stabilní a přes 2%, nezaměstnanost klesá pod 6%.

Nová ekonomika – růst podílu ICT – předpoklad stabilního a vysokého růstu.

Recese 2001 – jiné příčiny než obvykle (obvykle převýšení agregátní nabídky poptávkou a růst inflace) – tentokrát pokles zisků a cen akcií a výsledné snížení investiční aktivity.

Po 11. září 2001 – válka s terorismem, zvýšení výdajů na obranu + válka v Iráku (2003), snížení růstu + snaha Buse o snížení daní – proto růst fiskálních tlaků.

Role USA ve SE

USA disponují **ekonomickým komplexem kontinentálního** rozměru (9,37mil. Km² a 260mil. obyvatel); HDP 26% světového, dovozy 15,2% a vývozy 11,6%.

USA hrají mimořádnou, nezastupitelnou roli – i přes trvale snižující se relativní váhu vůči ostatním centrům.

Postavení amerického centra je dáno **ekonomickým potenciálem spolu s jeho pozicí vojenskou a politickou** – tyto tři aspekty je třeba vidět ve vzájemných souvislostech . oslabení v jednom směru může být kompenzováno jinak.

Značný stupeň **palivové a surovinové soběstačnosti** a **obrovský trh** je důvodem pro **robustnost ekonomiky** USA.

V 80.letech se zvýšila závislost USA na světových zbožních trzích – vzrostly dovozy u JAP, Evropy a ANIZ. V 80. a 90. letech se objevuje protekcionistický reflex.

Pro americké centrum je typické, že jeho ekonomika a HP **výrazně spoluformuje** (i když výrazně méně než v 50. a 60. letech) **SE** a její instituce.

Důvody pro oslabení hegemonního postavení USA

- pokles relativní konkurenceschopnosti amerických výrobků (důsledek nedostatečné adaptace, strukturálních změn a změn ceny práce)
- relativně pomalejší dynamika ekonomického růstu
- značný důraz na vojenské využití technologického pokroku

Průvodní jevy:

- deficit státního rozpočtu
- permanentí poptávka po kapitálu
- využívání zahraničního kapitálu
- k udržení atraktivnosti cenných papírů pro investory v Evropě a Asii jsou drženy vysoké úrokové - míry ty pomáhají bojovat s inflací, ale upevňují kurz dolaru což znesnadňuje export

USA řeší své vnitřní ekonomické problémy prostřednictvím dominantního postavení na světových trzích a využíváním role dolaru jako světové měny.

Zahraníčněhospodářská strategie USA

- 1) Vnější chování USA je i nadále formováno vnitřními potřebami HP a obchodněpolitické regulace. Svět věnuje mimořádnou pozornost ekonomice USA.
- 2) Pokračuje posun mezi třemi centry, zvláště výrazný je nástup Japonska v oblasti mezinárodně finanční.
- 3) Politické a podnikatelské kruhy USA reagují rostoucím zájmem o mezinárodní hospodářsko-politickou koordinaci (G7). Není již možné své zájmy prosazovat jednostrannými kroky.
- 4) Zároveň dochází ke stále výraznějšímu odklonu od mnohostranných řešení k řešením bilaterálním a regionálním. Zde mohou vládní kruhy USA uplatnit stále svou negociační váhu. Mimořádný zájem o zóny volného obchodu, či komplexní smluvní uspořádání s JAP. Obchodní deficit je výsledkem obchodní výměny s několika málo zeměmi – na ně je bilaterálně vytvářen silný obchodněpolitický nátlak.
- 5) Ve zbožové struktuře USA mají významné postavení zemědělské produkty, špičkové technologie a související služby (včetně problematiky autorských práv) – proto jim USA věnují maximální pozornost při mnohostranných jednáních.

	6) Významná je pozice zahraničních filiálek amerických firem – jde o prodloužení vlivu a zdroj zisků. 7) USA věnují velkou pozornost mezinárodně měnovým otázkám a využívají specifické role USD.